

Seadusandlik võim

Riigikogu osaleb ELi otsustusprotsessis arutades valitsuses ELi õigusakti eelnõu ja selle kohta valitsuses kujundatud seisukohti ning teostades seeläbi valitsuse tegevuse üle EL õigusloomeprotsessis järelevalvet. ELi õigusaktide eelnõude kohta läbirääkimispositsiooni kujundajana sekkub Riigikogu ka ELi Nõukogus või Euroopa Ülemkogul esitatavate Eesti seisukohtade kujundamisse. Riigikogu ülesanne on kontrollida ka ELi õigusaktide eelnõude vastavust subsidiaarsuse põhimõttele ehk analüüsida ja otsustada, millistes küsimustes peaks sekkuma EL ja mida tuleks otsustada liikmesriikide tasandil. Riigikogu sellise töökorralduse eesmärk on tagada Eesti seisukohtadele võimalikult lai ühiskondlik-poliitiline kandepind ja kompenseerida parlamendi seadusandliku pädevuse osalist delegeerimist ELi tasandile.

Riigikogu keskendub oma **töös** eelkõige sellistele ELi asjadele, mille ülevõtmisel tuleb muuta seadusi või millel on oluline majanduslik või sotsiaalne mõju. Samas menetleb Riigikogu ka muid olulise tähtsusega ELi asju (sh konsultatsioonidokumendid, soovitused ja teatised), mis valitsus on omal initsiatiivil Riigikogule esitanud. Lisaks keskendub Riigikogu ministrite tööle Eesti seisukohtade esindamisel nõukogu või ülemkogu kohtumistel.

Riigikogu ELi asjade menetlemisel on oma roll nii Riigikogu juhatusel, komisjonidel kui ka täiskogul. Riigikogu komisjonide istungid on üldjuhul kinnised, kuid mõned ELAKi päevakorrapunktid võivad olla kuulutatud ka avalikeks. Täiskogu istungid on avalikud. Riigikogu juhatus edastab valitsuse esitatud seisukohad ELi asjas koos nende juurde kuuluvate dokumentidega ELi asjade komisjonile (ELAK) või väliskomisjonile (ühise välis- ja julgeolekupoliitika ehk ÜVJP küsimustes) ja teeb otsuse ELi asja menetlusse võtmise kohta. ELi õigusaktide eelnõude, poliitika- või konsultatsioonidokumentide puhul määrab juhatus ELi asja kohta arvamust andma ühe või mitu valdkondlikku komisjoni ning fikseerib arvamuse andmise tähtaja.

Valdkondlike komisjonide ülesanne on analüüsida valdkonnaspetsiifilisi küsimusi. ELi algatusi arutatakse koos vastutava ministeeriumi esindajaga. Valdkondliku komisjoni ELi asjade komisjonile või väliskomisjonile edastatud arvamus sisaldab arutelu käiku ja hinnangut selle kohta, kas Riigikogu saab valitsuse seisukohti toetada või tuleks midagi muuta. Hiljem ELi õigusakti eelnõu vastuvõtmise järel vastutab varem ELAKile või väliskomisjonile arvamuse andnud valdkondlik komisjon ka nende riigisisesele õigusesse ülevõtmise jälgimise eest.

ELi asjade komisjon ja väliskomisjon (ÜVJP küsimustes) kujundavad Riigikogu seisukoha ELi algatuste suhtes, toetudes valdkondlike komisjonide arvamustele. ELAKi ja väliskomisjoni ülesanne on muuhulgas jälgida, et Riigikogu seisukoht arvestaks ka ELi üldist taustsüsteemi: poliitilist olukorda, liikmesriikide vahelisi suhteid ja Eesti üldisi ELi poliitika prioriteete.

Üldjuhul kujundab Riigikogu oma seisukoha ELi algatuste suhtes kahe või kolme nädala jooksul pärast nende valitsuse poolt esitamist. Seetõttu on tähtis, et ELi asjas VV seisukohti ette valmistades arvestataks lisaks KOKi ja VV tasandi menetluse ajale ka Riigikogu menetluse ajaga, mis ELi õigusaktide eelnõude puhul võimaldab järgida subsidiaarsustähtaega. ELAKi ja väliskomisjoni otsused kas toetavad, täiendavad või muudavad valitsuse seisukohti. Kui muudatused on sisulised, arutab valitsus EL asja

uuesti, et tagada Eesti seisukohtade sidusus, ühtsus ja seisukohtade korrektne esindatus EL nõukogus.

Valitsus on kohustatud Riigikogu seisukohtadest kinni pidama. Erandiks on olukord, kus ELAKi või väliskomisjoni antud volitused jäta ministri läbirääkimistel tupikseisu ega võimaldaks sõlmida kompromisse, mistõttu Eesti huvid võiksid saada kahjustatud. Sellisel juhul peab valitsus seisukohtade eiramist Riigikogule esimesel võimalusel põhjendama.

ELi seadusandliku akti eelnõu subsidiaarsuse põhimõttega vastuolu korral algatab ELAK paralleelselt selle eelnõu menetlusega Riigikogu otsuse eelnõu, mis sisaldab selles küsimuses põhjendatud arvamust. Põhjendatud arvamuse esitamiseks on Riigikogul pärast algatuse kõikide keeleversioonide avaldamist aega kaheksa nädalat.

ELAK ja väliskomisjon jälgivad nõukogu ministrite tasandi ja ülemkogu kohtumistel toimuvat, valdkondlikke komisjone nendes menetlusetappides enam üldjuhul ei kaasata. Sel moel tagatakse Riigikogu järelevalve ELi asjades peetavate läbirääkimiste üle kogu nõukogu menetlustsükli vältel. Nõukogus esitatavaid Eesti seisukohti on Riigikogusse (ELAK ja/või väliskomisjon) alati tutvustama kutsutud ministrid ja ülemkogu seisukohti peaminister. Pärast nõukogu istungeid ja ülemkogu kohtumisi esitatakse ELAKile ja väliskomisjonile (ÜVJP küsimustes) nende kohtumiste aruanded.

Riigikogu täiskogus (üldjuhul sügisistungjärgul) esitab peaminister valitsuse nimel **ülevaate valitsuse tegevusest ELi poliitika teostamisel**. Sellele järgneb arutelu, kus sõna saavad kõigi Riigikogu fraktsioonide esindajad. ELi asjade komisjoni algatatud otsuse esitada põhjendatud arvamus ELi seadusandliku akti eelnõu subsidiaarsuse põhimõttele mittevastavuse kohta võtab samuti vastu täiskogu. Lisaks on Riigikogu komisjonidel või fraktsioonidel võimalus algatada täiskogul ELi- teemalisi arutelusid olulise tähtsusega riiklike küsimustena.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 22.10.2024